

Activiteitenverslag 2023

't Groene Sticht

Activiteitenverslag 't Groene Sticht

Veel activiteiten in 2023 stonden in het teken van ons jubileum, 20 jaar 't Groene Sticht. Een hoogte punt was 13 mei waar in de ochtend een symposium was georganiseerd over het verhaal van 't Groene Sticht en hoe dat ook buiten 't Groene Sticht zijn weg heeft gevonden.

In de middag hield minister Carola Schouten de Ab Harrewijn lezing en werd aansluitend ter gelegenheid van ons jubileum de Ab Harrewijnprijs uitgereikt in het buurtje waar hij initiatiefnemen van was. Hieronder een verslag van René van Bommel van deze activiteiten.

De uitzondering is in Utrecht de normaal geworden

Op 13 mei 2023 was er op 't Groene Sticht in de ochtend een symposium over 't Groene Sticht, waarbij we samen met bewoners en andere betrokkenen terugblikten en vooruitkeken naar wat het gemengd wonen allemaal heeft betekend en hoe we naar de toekomst kijken?

Sorteer

De sorteerruimte van Emmaus' kringloopwinkel was omgetoverd tot conferentieoord op locatie. Het is een prachtige lentedag. Al vroeg staat het zweet op het voorhoofd van mening Emmausganger. Niet alleen was het opruimen van alle spullen een flinke klus, ook moest het podium worden opgebouwd en de kringloopmarkt op deze dag opgetuigd, want er moest naast bezinning, ook geld in het laatje komen.

De catering wordt verzorgd door De Hoge Weide, waar allemaal blijе gezichten, de medewerkers hadden en zin in het feestje en het bijbehorende gebak. Later zouden zij de lunch en de borrel zorgen.

We startten met een primeur. Bewoner Jelmer de Haas heeft een prachtige jubileumfilm gemaakt met een veelzijdige impressie van de afgelopen 10 jaar.

<https://youtu.be/RAVIMWMIbW8>

Klooster

Hoe was het in het begin en hoe is het nu?

Nico Ooms, coördinator van 't Groene Sticht, vertelde dat twintig jaar geleden het vrij uniek was dat je draagvlak organiseert door bewust te bouwen voor toekomstige bewoners die ervoor kiezen om hier te komen wonen samen met mensen die uit het circuit van dak- en thuisloosheid willen stappen. En wat na twintig jaar zo mooi is dat dit niet meer uniek is, maar dat er veel vaker gebouwd wordt en doelbewust mensen geworven worden en heel goed geïnformeerd zijn in de context waarin ze komen wonen en wat van hen als “goede buur” verwacht wordt. Dat verhaal is hier begonnen. Het lijkt toekomstbestendig. Ab Harrewijn gebruikte altijd de metafoor van het klooster. Daar gingen mensen wonen, deels vanuit een soort roeping of ideaal, maar ook veel mensen vanuit noodzaak. Het gaf een bepaalde structuur, veiligheid en gemeenschap en dat is wat je met elkaar creëert, zei het nu op een seculiere manier. Een plek waar mensen gezien kunnen worden en dat begint met elkaar “gedag zeggen”.

Emmaus en Reinaerde waren vanaf de start partners, omdat dit gedachtegoed ook goed bij ons past. Mensen met een verstandelijke beperking of zonder dak of thuis moeten niet weggestopt worden of op straat zien te overleven, maar maken ook deel uit van onze samenleving. Het onderling samenwerken heeft nog aandacht nodig. En er zijn altijd gezamenlijke activiteiten nodig, want aan inclusie moet je altijd blijven werken.

En is de droom van Ab Harrewijn na 20 jaar bewaarheid? Nico Ooms: “Jazeker, natuurlijk er kan altijd een tandje bij, maar dat het verhaal verder is gegaan dat zou hij echt mooi gevonden hebben.”

Positief buerschap

Betty Korssen, procesbegeleider bij diverse gemengd woonprojecten vanuit de Tussenvoorziening in Utrecht en omgeving is sinds vorig jaar ook bij 't Groene Sticht actief. Haar opdracht is om in kaart te brengen hoe direct betrokkenen 't Groene Sticht nu beleven. Ze presenteerde haar eerste bevindingen en deelde ook alvast wat tips uit.

Allereerst: iedereen ervaart het als fijne woonplek met positieve buurschap. Dat is bijzonder in een buurt waar mensen met zoveel verschillende achtergronden leven. Daarnaast zijn mensen altijd op zoek naar wat nodig is en wat werkt en wat wellicht niet meer om je met elkaar te blijven verbinden. Daarbij gaat het over activiteiten die maar terug blijven komen en nieuwe activiteiten die slecht bezocht worden. Bereiken we elkaar nog voldoende?

Olievlek

Maarten Davelaar, senior-onderzoeker aan de Hogeschool Utrecht, blikt op het jubileum van 10 jaar 't Groene Sticht en het 10 jaar werken aan de beweging van gemengd wonen. Hoe staan we er nu voor?

Op het jubileum 10 jaar geleden, vroeg oud-wethouder Hans Spekman zich af waarom er niet meer initiatieven zoals 't Groene Sticht waren gerealiseerd in het land? Die handschoen is toen opgepakt op de wijze waarop Ab Harrewijn het deed als praktisch visionair. Niet teveel praten en beleidsnota's schrijven, maar de handen uit de mouwen steken en mensen en organisaties bij elkaar brengen en praktisch aan de slag met wonen, werken en ontmoeten.

Waarbij in het denken over burgerschap, kwetsbaarheid moet worden ingegrepen. Burgerschap is nu teveel verbonden met zelfredzaamheid, terwijl dat een fictie is, want iedereen heeft andere mensen nodig.

Gemengd wonen

Gemengd wonen gaat over woonprojecten waar – binnen een georganiseerd verband – verschillende groepen mensen samen wonen, goede buur van elkaar proberen te zijn, contact onderhouden en soms ook gezamenlijk activiteiten ondernemen. Het gaat om mensen die (tijdelijke) ondersteuning of begeleiding nodig hebben én om reguliere huurders (of kopers). Zij zetten zich naar vermogen in voor een goed woonklimaat en geven indien nodig en mogelijk elkaar een steuntje in de rug.

Leergang

Er is de afgelopen jaren samen kennis opgebouwd en er is een uitgebreid netwerk ontstaan, werkbezoeken en conferenties georganiseerd en een leergang ontwikkeld, waarbij ervaringskennis belangrijk is: <https://www.hu.nl/onderzoek/projecten/gemengd-wonen-lessen-uit-de-praktijk>

Stand van zaken

In 10 jaar tijd zijn er tussen de 100 – 150 woonprojecten in meer dan 25 gemeenten in Nederland gerealiseerd. Er is veel variatie in de grootte van het aantal woningen, waarbij het advies is om een schaal van 100 – 150 bewoners aan te houden. De ervaring leert namelijk dat je elkaar wel van gezicht en naam moet kennen, wil je een sociale verband kunnen opbouwen. Het zijn vaak ruime woningen op mooie locaties voor mensen uit de maatschappelijke opvang die weinig te kiezen hebben.

Gerdi neemt haar schilderspalet mee , dat symbool staat voor het kleurrijke van de woonvereniging. Primaire kleuren zijn mooi, maar gemengde kleuren geven meer diepte in je schilderij zo ook het samenbrengen van alle groepen hier met hun verschillende achtergronden, een verrijking aan ons buurtje zijn. Dat wordt bijvoorbeeld zichtbaar in het Italiaans lange tafelen in de tuin. We nemen dan allemaal een Italiaans gerecht mee en de pizzaoven is dan aan om zelf pizza's te kunnen bakken. We zitten dan aan een lange picknicktafel en proeven van elkaars gerechten.

Olievlek

Maarten Davelaar, senior-onderzoeker aan de Hogeschool Utrecht, blikt op het jubileum van 10 jaar 't Groene Sticht en het 10 jaar werken aan de beweging van gemengd wonen. Hoe staan we er nu voor? Op het jubileum 10 jaar geleden, vroeg oud-wethouder Hans Spekman zich af waarom er niet meer initiatieven zoals 't Groene Sticht waren gerealiseerd in het land? Die handschoen is toen opgepakt op de wijze waarop Ab Harrewijn het deed als praktisch visionair. Niet teveel praten en beleidsnota's schrijven, maar de handen uit de mouwen steken en mensen en organisaties bij elkaar brengen en praktisch aan de slag met wonen, werken en ontmoeten.

Waarbij in het denken over burgerschap, kwetsbaarheid moet worden ingegrepen. Burgerschap is nu teveel verbonden met zelfredzaamheid, terwijl dat een fictie is, want iedereen heeft andere mensen nodig.

Gemengd wonen

Gemengd wonen gaat over woonprojecten waar – binnen een georganiseerd verband – verschillende groepen mensen samen wonen, goede buur van elkaar proberen te zijn, contact onderhouden en soms ook gezamenlijk activiteiten ondernemen. Het gaat om mensen die (tijdelijke) ondersteuning of begeleiding nodig hebben én om reguliere huurders (of kopers). Zij zetten zich naar vermogen in voor een goed woonklimaat en geven indien nodig en mogelijk elkaar een steuntje in de rug.

Leergang

Er is de afgelopen jaren samen kennis opgebouwd en er is een uitgebreid netwerk ontstaan, werkbezoeken en conferenties georganiseerd en een leergang ontwikkeld, waarbij ervaringskennis belangrijk is: <https://www.hu.nl/onderzoek/projecten/gemengd-wonen-lessen-uit-de-praktijk>

Stand van zaken

In 10 jaar tijd zijn er tussen de 100 – 150 woonprojecten in meer dan 25 gemeenten in Nederland gerealiseerd. Er is veel variatie in de grootte van het aantal woningen, waarbij het advies is om een schaal van 100 – 150 bewoners aan te houden. De ervaring leert namelijk dat je elkaar wel van gezicht en naam moet kennen, wil je een sociale verband kunnen opbouwen. Het zijn vaak ruime woningen op mooie locaties voor mensen uit de maatschappelijke opvang die weinig te kiezen hebben.

wat gaat er goed?

- heel veel mensen hebben een goed thuis gevonden
- je welkom voelen, er is dagelijks contact met burens, je hoort ergens bij, er is positieve sociale controle
- passende ondersteuning
- goede buur zijn is heel normaal ondanks de verschillen in achtergronden
- gemengd wonen is echt een beweging geworden

Er is nu ook een nationaal plan dakloosheid met als titel “Eerst een thuis” dat loopt tot 2030. Gemengd wonen heeft hierin een prominente plaats heeft gekregen.

wat kan er beter?

- meer specifiek ontwerpen voor gemengd wonen: met de juiste ruimte voor ontmoeting
- De rol van bewoners raakt nog wel eens ondergesneeuwd bij de opzet door wooncoöperaties: community-vorming onder bewoners gaat niet vanzelf en er is soms ondersteuning door community-coaches. Geef bewoners de ruimte om eigen vorm te ontwikkelen
- meer variatie in grootte en type woningen, ook een combinatie van koop en huur

- meer buurtjes ... als 't Groene Sticht, want deze buurt is nog steeds uniek.
“Je vergeet soms hoe bijzonder dit buurtje is!”

SOCIALE ZEKERHEID

Postbus 1045

6801 BA Arnhem

www.loesje.nl

**DAT JE
ZEKER WEET
DAT JE BUREN
JE TERUGGROETEN**

Loesje

Slotsom

10 jaar geleden was 't Groene Sticht nog uniek, nu is Utrecht inmiddels het “Mekka van gemengd wonen” geworden en zijn er in Leidsche Rijn maar liefst vijf gemengd wonenprojecten bijgekomen: Place2BU, Tango, Livin, Mixit en Buur.

De uitzondering is normaal geworden!

De toekomst

Hoe kijken we naar de toekomst en hoe 't Groene Sticht en de beweging van gemengd wonen veilig te stellen?

Deze vraag wordt aan het einde van een boeiende ochtend aan een panel voorgelegd, bestaande uit Monique Smit (voorzitter van de woonvereniging van 't Groene Sticht), Jorinne Crum (voorzitter Stichtingsbestuur 't Groene Sticht), Hans Spekman, Maarten Davelaar en Reijner Jan Spits (Portaal).

Vergrijpsd

Monique Smit: de rol van bewoners raakt op 't Groene Sticht niet ondergesneeuwd, omdat het deels is geïnstitutionaliseerd in maandelijks overleg, en deels door het organiseren van ontmoetingen georganiseerd zodat je elkaar ontmoet, zoals laats het inplanten van groen op 't nieuwe plein.

Er is één weeffout in 't Groene Sticht: er is geen plek voor jonge gezinnen. Wanneer je in de sociale huurappartementen een gezin begint, dan moet je verhuizen. En oudere bewoners in te ruime (koop)woningen kunnen niet kleiner gaan wonen.

Wat was het mooi geweest als onder de loze daken van beide woonflats woonruimte beschikbaar was voor jonge gezinnen. Nu dreigt 't Groene Sticht te vergrijzen.

Norm

Reijnder Jan Spits: Welke lessen trekt Portaal als wooncoöperatie? Door de verdeling in Utrecht van woningtoewijzing in de sociale huursector van 30-70 (dat betekent dat 30 % mensen uit de maatschappelijke opvang en 70% vrij die we werven op basis van idealisme, is gemengd wonen niet langer de uitzondering, maar meer de norm. De uitdaging is om deze projecten uit te breiden met woningen voor de middenhuren, koopwoningen en wonen én werken integreren. Het probleem is dat er haast geen ruimte meer is voor nieuwbouw en bij bestaande bouw is dit niet te realiseren.

Ondersteuning nodig

Maarten Davelaar: waar ik mij zorgen over maak, is dat de belangen van de bewoners ondergesneeuwd worden. We zetten het project neer, en dan loopt de integratie en community wel. Er is ruimte nodig om eigen vorm te vinden, maar ook de nodige ondersteuning van community coaches zoals Betty Corsen. Ziet Portaal ook dit belang? En we kunnen meer gebruik maken van de ervaringen van bestaande projecten bij het starten van de woonverenigingen met jonge bewoners.

Ook kopers

Hans Spekman: De uitbreiding is natuurlijk prachtig, maar wat mij blijft steken is dat al deze gemengd wonen initiatieven uitsluitend gericht zijn op de sociale sector. Waar blijft de participatie van de kopers?

De onderkant van samenleving wordt gedwongen gemengd te wonen, maar de kopers blijven buiten schot, terwijl de intolerantie tussen groepen is toegenomen.

Laat ze gedwongen meedoen en dan ervaren wat het hun aan woonplezier op kan leveren. Ab Harrewijn zag ook een opvoedkundige taak, die hierbij goed van pas zou komen. Dan kan de afbrokkelende solidariteit weer hersteld worden.

De enige kans nog voor een dergelijk initiatief is in de laatst geplande wijk nabij Nieuwe Gein, die nog ontwikkeld gaat worden.

Werk aan de winkel

Jorinne Crum: Er is nog genoeg werk aan de winkel. Het samenwerken van de organisaties met werkfuncties heeft nog aandacht nodig.

Cement nodig

Vraag aan Monique Smit: moet het “buurschap” de nieuwe norm worden en de idealen van Ab Harrewijn worden herzien?

Buurschap is de basis, maar initiatieven waarin de verschillende bewoners en werkers elkaar ontmoeten en samen werken zijn ook nodig als cement tussen alle bouwstenen. Zonder deze kruisbestuiving wordt de vruchtbare grond van ‘t Groene Sticht niet optimaal benut. De spanning tussen buurschap en community blijft een vruchtbare om mee te leven en aan te werken.

Je kunt het gehele symposium bekijken en beluisteren via de streaming die geplaatst is op:

<https://www.landelijkeclientenraad.nl/actueel/volg-online-met-elkaar-nooit-alleen-met-carola-schouten-en-ab-harrewijnprijs>

De Ab Harrewijnlezing en de winnaar van de Ab Harrewijnprijs

Een minister die graag ziet dat de Participatiewet zo snel mogelijk wordt aangepakt. Ze wijst op de noodzaak om naar elkaar om te zien. Die voorbeelden waren er te over bij de nominaties van de Ab Harrewijnprijs. De uiteindelijke winnaar, Michelle van Tongerlo, is genoemd als de persoon die exact uitdraagt wat Ab Harrewijn altijd heeft bedoeld.

Een treffende passage uit de Ab Harrewijnrede van minister Carola Schouten: 'Het fundament van de sociale zekerheid is vaak wankel en poreus gebleken. Een doolhof van vaak onbegrijpelijke wetten en regels die zijn gestoeld op wantrouwen. Fatma Koser Kaya zei dat onlangs in een interview treffend. 'De mentaliteit is lang geweest: stel je toch voor dat iemand probeert de boel op te lichten. Er is altijd een kleine groep mensen die misbruik

maakt van de voorzieningen, maar moet je daar het hele beleid op richten?’ Een terechte constatering.

Dat is te vaak wél gebeurd. En dat raakte en raakt juist mensen die het al moeilijk hebben. Zij ervaren ‘systeemstress’, zoals Lector Armoede Interventies aan de Hogeschool in Amsterdam Anna Custers het noemt. Zij ervaren een enorme mentale belasting omdat ze vastlopen in het systeem. En er de dupe van worden.

Het toeslagenschandaal is daar het gruwelijke symbool voor geworden. Symbool voor een systeem dat er niet voor mensen is. Een systeem dat mensen zelfs tegenwerkt, straft voor elk foutje, in verwarring achterlaat. Liefst zou ik het morgen hebben veranderd.'

Lees de hele rede: <https://o8s9ala602u.b-cdn.net/61j6q7r9isqr-230513-ab-harrewijnrede-lcr-minister-carola-schouten-voor-armoedebeleid-participatie-pensioenen-13-mei-def.pdf>

Uitreiking prijs

Er waren vijf genomineerden voor de Ab Harrewijnprijs. De eerste genomineerde is Bryan Vreijzen van Brabant Maatjes, opgericht om eenzaamheid onder jongeren aan te pakken. De tweede Celine 'Glamma' Anches die zich vooral richt op een betere toekomst voor kinderen. Genomineerde drie is Gianni da Costa van Giving back projects die vooral voor ongedocumenteerden een aanbod heeft. Nummer 4 is Thuis in Oss, een project waarbij vele bewoners samen optrekken om vluchtelingen uit verschillende landen verder te helpen. En tenslotte Michelle van Tongerloo: een huis- en straatarts die continu aandacht vraagt voor de problemen van mensen die tussen wal en schip vallen.

Film over Michelle van Tongerloo:

<https://vimeo.com/channels/1842335/826178319>

Ontwikkelwerkplaats Gemengd Wonen

In 2023 hebben er twee edities van de leergang gemengd wonen plaatsgevonden.

In de 9^e editie van de leergang nam een grote groep medewerkers uit Noord Brabant deel van corporaties, zorgorganisaties en de gemeente Bergen op Zoom en Roosendaal, m et als gezamenlijk plannen te ontwikkelen.

Vanuit de leergang hebben we ook meegewerkt aan het slotsymposium Goede Buren, waar de ervaringen met de ontwikkelwerkplaats Goede Buren Overvecht met een breed publiek en Nederland gedeeld zijn.

